УДК 330.142

В.О. Заграй

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Систематизовано підходи до визначення сутності поняття «оборотні активи» підприємства. Розглянуто методи аналізу стану та ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Ключові слова : оборотні активи, оборотний капітал, оборотні кошти, оборотні засоби дебіторська заборгованість, запаси.

Abstract

Going is systematized near determination of essence of concept «current assets» *enterprises. The methods of analysis of the state and efficiency of the use of working capital in the enterprise are considered.*

Keywords: current assets, working capital current assets, accounts receivable, inventories.

Вступ

У сучасних умовах функціонування ринкової системи особлива увага приділяється фінансуванню оборотних засобів з метою підвищення ефективності виробництва та зростання прибутковості підприємства. Оборотні кошти підприємства, як грошова форма оборотних засобів займають значну питому вагу в загальній сумі коштів, які має в своєму розпорядженні підприємство. Для оцінки ефективності використання оборотних коштів виробничих підприємств застосовують певні показники, а для покращення показників – відповідні конкретні заходи .

Поняття ефективності використання оборотних активів висвітлено у працях провідних вітчизняних економістів, таких як М. Д. Білик, І. О. Бланк, М. В. Володькіна , Т. А. Демченко, В. В. Ковальов, Г. В. Нашкерька , Н. А. Русак, Р.А. Слав'юк , О. С. Філімоненков та інші.

Метою даної статті є систематизація підходів до визначення економічної сутності оборотних активів. Застосування існуючих методів аналізу стану та ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Результати дослідження

Оборотні кошти підприємства – це та частина капіталу, що авансована в оборотні засоби і яка в певній мірі переносить свою вартість на готовий продукт на протязі одного кругообороту капіталу, повністю або частково змінюючи свою форму [1]. За сучасних умов конкурентного ринку ефективне управління формуванням та використанням оборотних коштів в оперативній діяльності вирішує ряд питань стратегічного розвитку підприємства і забезпечує кінцеві результати в ході господарської діяльності. Проблема оцінки рівня забезпеченості підприємств оборотними активами, джерел їх фінансування, визначення ефективності використання та їх нормування складна та актуальна з позиції прийняття стратегічних управлінських рішень в кожному підприємстві.

Аналіз літературних джерел показує, що доволі часто поняття «оборотні засоби», «оборотні (обігові) кошти», «оборотній капітал» та «оборотні активи» використовуються як синоніми.

Категорія «оборотні засоби» проявляється в тому, що ця частина оборотного капіталу підприємства виражена в натуральній формі. Це, зокрема: сировина і матеріали, комплектуючі, енергетичні ресурси, малоцінні і швидкозношувальні предмети, залишки нереалізованих товарів і інші. Така частина капіталу переносить свою вартість на виготовлений продукт на протязі одного його кругообороту в певному обсязі. Грошова форма (оцінка) оборотних засобів формує більшу частину його оборотних коштів.

Категорія «оборотні (обігові) кошти» поряд із грошовими коштами, що характеризують структуру оборотних засобів підприємства включає такі елементи: грошові кошти на поточному, кредитному і валютному рахунках; кошти в касі підприємства; заробітна плата із різницею в тому, що вона не переносить свою вартість на готовий продукт, а відтворюється живою працею працюючих в ході кругообороту капіталу; дебіторська заборгованість за розрахунками; векселі одержані; резерв сумнівних боргів і інші види дебіторської заборгованості.

Категорія «оборотний капітал» характеризує оборотні кошти підприємства з точки зору участі їх окремих частин в русі оборотного капіталу в цілому.

Категорія «оборотні активи» характеризує розміщення фінансових ресурсів підприємства у виробничий процес і відображається в розділі II активу його бухгалтерського балансу.

Проведемо більш глибокий аналіз категорії «оборотні активи». У таблиці 1 наведені визначення категорії «оборотні активи» провідними ученими.

Таблиця 1 - Систематизація підходів до визначення сутності оборотних активів

Автори	Оборотні активи - це
Бланк І. О. [2]	сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу.
Нашкерська Г.В. [3]	грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції
Демченко Т. А. [4]	сукупність оборотних фондів і фондів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі.
Ковальов В. В. [5]	активи, що споживаються у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 міс. через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість виготовленої продукції.
П(С)БО 1 [6]	грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Аналізуючи наведені в таблиці 1 та існуючі в економічній літературі трактування категорії «оборотні активи», можна відмітити, що більшість авторів в характеристиці оборотних активів акцентують увагу на матеріально - речовій складовій активів підприємства, обслуговуванні поточного господарського процесу, споживанні протягом одного року або одного операційного періоду (виходячи з цього необхідно також підкреслити високий рівень ліквідності оборотних активів і, як наслідок, значний вплив на платоспроможність підприємства).

Проведене дослідження дозволяє зробити авторське визначення оборотних активів: «оборотні активи - це певна частина капіталу підприємства, що характеризує розміщення оборотних коштів в активи та відображається в системі бухгалтерського обліку на певну дату (форма № 1, стандарт П(С)БО-2).

Для проведення аналізу ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуватимемо такі загальновизнані методи:

1) горизонтальний аналіз;
2) вертикальний аналіз;
3) аналіз із застосуванням коефіцієнтів;

4) факторний аналіз;
5) нормування;

Суть горизонтального аналізу полягає в порівняні показників оборотних активів попереднього і поточного року. При цьому здійснюється постатейне зіставлення показників базового і звітного періоду та визначається абсолютна і відносна їх зміна .

На відміну від горизонтального, що показує динаміку показників оборотних активів за ряд років, вертикальний аналіз є аналізом внутрішньої структури оборотних активів. При проведенні такого аналізу ціла частина прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної її складової. Цілими частинами приймаються підсумки. За допомогою цього методу аналізу з'ясуємо, яку частку у групі (або підгрупі) становить конкретна стаття, що дозволяє визначити вплив показника цієї статті на діяльність підприємств.

Метод аналізу за допомогою коефіцієнтів полягає в тому, що оцінку ефективності проводять за допомогою коефіцієнтів, розрахованих за статистичними даними діяльності підприємств. Цим способом вивчаються такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність, довгострокова платоспроможність, рентабельність.[7]

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт обертання оборотних коштів;
- визначається як відношення обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;
- тривалість обертання оборотних коштів (дні) – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта обертання;
- рентабельність оборотних коштів (%) – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.

Надто важливим питанням визначення ефективності оборотних коштів є питання відповідності обсягу фактичних запасів нормованих оборотних коштів їх нормативу.

Норматив оборотних коштів підприємства в економічній літературі характеризується як їх мінімальна величина оборотних активів у грошовому виразі, що необхідний підприємству для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції та своєчасності розрахунків з партнерами. Нестача оборотних коштів по відношенню до величини нормативу негативно впливає на процес виробництва, породжує несвоєчасність розрахунків із партнерами, порушення ритмічності виробництва і наявність його при зупинку.[8]

Надлишок оборотних коштів по відношенню до величини нормативу також негативне для підприємства явище, оскільки супроводжується нагромадженням виробничих ресурсів, які не використовуються (матеріали, сировина, комплектуючі, будівельні конструкції, паливно – мастильні матеріали), зумовлює зростання витрат на їх зберігання та собівартості виробництва тощо. В практиці господарської діяльності підприємств використовують три методи визначення нормативу: метод прямого розрахунку, аналітичний метод та економічний метод (метод коефіцієнтів).

Для розрахунку нормативу оборотних коштів використаємо економічний метод розрахунку, як менш трудомісткий та більш оперативний метод. Як відомо, розрахунок нормативу економічним методом полягає в тому, що обчислення в базовому періоді методом прямого розрахунку на поточний рік поділяється на дві частини.

До першої частини відносять ту частину оборотних коштів, яка змінюється пропорційно змінам обсягів виробництва (сировина і матеріали, куповані допоміжні деталі, незавершене виробництво тощо). Така частина нормативу збільшується (зменшується) відповідно до змін виробничої програми у плановому періоді.

До другої частини включають ті статті нормативних оборотних ресурсів зміни обсягів виробництва (малоцінні і швидкозношувальні предмети, витрати майбутніх періодів, витрати на ремонт і технічне

обслуговування тощо). Така частина оборотних коштів супроводжується зміною нормативу у розмірі 50% від зростання виробничої програми. Визначена таким чином величина сукупного нормативу корегується на коефіцієнт прискорення обігу оборотних коштів у плановому році.

Висновки

Отже, розкрито економічну сутність оборотних активів підприємства. Узагальнюючи всі розглянуті визначення, слід зазначити, що оборотні активи – це певна частина капіталу підприємства, що характеризує розміщення оборотних коштів в активи та відображається в системі бухгалтерського обліку на певну дату (форма № 1, стандарт П(С)БО-2).

Розглянуто загальновизнані методи для проведення аналізу ефективності використання оборотних коштів, а саме: горизонтальний аналіз, вертикальний, аналіз із застосування коефіцієнтів, факторний аналіз та нормування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фурик В.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В. Г. Фурик - Вінниця. ВНТУ, 2006. - 131 с.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. – К.: Ника – Центр, 2001. – 528 с.
3. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2005. – 503с.
4. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Актуальні проблеми економіки / Т. А. Демченко. – 2007. – №9. – 227 с.
5. Ковалев В. В. Курс финансового менеджмента / В. В. Ковалев. – М.: ТК Велби, Проспект, 2008. – 448 с.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.
7. Ящук Д.Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи// [Електронний ресурс] - Режим доступу: http: //archive. nbuv.gov.ua/portal/natural/V etp/2010_3 2/10ydlsof.pdf
8. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. – К.: МАУП, 2002. – 359 с.

Заграй Віра Олександрівна **–** магістрант групи МОф-17м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет,м Вінниця, e-mail : virazagrai@gmail.com.

Науковий керівник : ***Фурик Василь Григорович*** **–** кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Vira O. Zahrai - Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,, Vinnytsia, e-mail : virazagrai@gmail.com..

Supervisor: ***Vasily G. Furyk***, Candidate of Economic Sciences, professor Department of Finance and Innovation Management , Vinnitsa National Technical University. Vinnitsa